

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Název práce: Významní čeští překladatelé italské prózy a poezie v letech 1900-2000.

Diplomandka: Rozálie Drátovská.

Vedoucí práce: PhDr. Josef Prokop, Ph.D.

Oponentka: Dr. Ivana Oviszach, Ph.D.

Rozsah: 111 stran včetně bibliografie a příloh.

La candidata Rozálie Drátovská propone una versione riveduta (ma non sempre corretta) della tesi discussa in gennaio. Il nucleo centrale è rappresentato da un corposo approfondimento su importanti traduttori cechi di letteratura italiana operanti nel XX secolo, sul loro contributo e sugli autori e le opere affrontati. Il lavoro è corredato da una premessa dell'autrice, un'introduzione alla teoria e al dibattito ceco sulla traduzione, un elenco alfabetico dei traduttori considerati, un "indice" e un'appendice dedicata al confronto di alcuni brani in diverse versioni.

Non mancano conclusioni in ceco, riassunto in italiano, bibliografia.

Lo sforzo di riorganizzazione della materia è evidente e potenzialmente efficace, anche se in alcuni passaggi il testo, ricollocato spesso senza controlli o correzioni o integrato con informazioni contraddittorie, è diventato ancora più oscuro.

Una rilettura integrale più attenta avrebbe facilmente evitato moltissime imprecisioni, la maggior parte delle quali già presenti nella stesura precedente. Ben più grave è la permanenza di alcuni fraintendimenti sostanziali, inadeguatamente rimaneggiati, a volte peggiorando la situazione. Alcuni errori sono stati sanati tagliando (spesso opportunamente) passaggi sospetti o palesemente indifendibili, purtroppo però ne sono stati introdotti di nuovi.

Non mi pare sia presente una ragionevole riflessione sul materiale raccolto: i commenti dell'autrice e le conclusioni in ceco indeboliscono ulteriormente l'intero lavoro. Il riassunto in italiano è quantomeno barcollante, ma fortunatamente è breve, quindi i suoi danni sono limitati.

La prosa continua a essere perlomeno incerta e spesso inappropriata, nonostante siano state opportunamente eliminate numerosissime divagazioni dell'autrice.

L'elenco alfabetico dei traduttori non sembra molto significativo: forse, oltre alle date di nascita, sarebbe stato più utile indicare le pagine a essi relative. In bibliografia mancano testi citati nel corpo della tesi (per es. BAHNÍKOVÁ, Alena. *L'italiano della sociologia letture sociologiche*. Praha, 1996, cit. in nota a p. 72): non essendo traduzioni, non fanno parte della letteratura primaria, così definita dall'autrice: "všechny výše uvedené překlady, které jsem jeden podruhém prozkoumávala. V některých případech jsem nahlédla také do originálů" (p. 102). Il sistema delle citazioni e delle indicazioni bibliografiche in generale presenta comunque diversi problemi, su cui non vorrei soffermarmi ulteriormente (ma il *Tratatello in laude di Dante* e il *Tratatello in laude di Dante*, citati nell'indice a p. 100, sono titoli differenti di edizioni differenti?)

L'indice, non meglio precisato, è totalmente impreciso: il controllo a campione non ha dato nemmeno un riscontro positivo. Offerto in questo modo, è uno strumento assolutamente inutile.

Le appendici sono un'idea interessante: per questo avrebbero meritato un po' più di cura ("*Nel mezzo del cammin di vostra vita*" p. 105), anche grafica, e magari pure riferimenti bibliografici più adeguati.

La tesi contiene più di un'informazione dalla provenienza incerta. Leggo addirittura dati statistici: "Rozvoj prózy byl značně brzděn lyrikou, protože až do 18. stol. Převažovala poezie a to zhruba v poměru 2:9" (p. 22).

Le conclusioni in ceco raccolgono una serie di affermazioni che fanno propendere per l'ipotesi che la candidata non abbia compreso l'argomento che tratta (o che perlomeno non sia in grado di trattarlo):

“Než se kniha dostane do ruky dychtivému čtenáři, díky překladu v českém jazyce, málokdo si dokáže představit, jak zdlouhavým procesem prošla, než mohla být publikována. Výchozím bodem je samozřejmě ten, že kniha musí být vůbec napsána. Už samotná myšlenka a účel sepsání originálu souvisí s překladatelskou činností. Jak jsem již uváděla výše v kapitole 1. pojem „kongeniálnost“ neboli duševní spříznění s autorem předlohy. Následná část, transkripce, můžeš proces publikace knihy také velice zpomalit, zejména u starších textů, které musely být přepracovány například kvůli cenzuře, nesrozumitelnému jazyku, interpunkci, a jiným.

[...] Ani překlad není činností jednoduchou” (p. 89).

Passaggi a sostegno di questa ipotesi non sono peraltro rari nel corpo della tesi:

“Z mého bádání plyne, že překlad poezie je věcí nesnadnou a někteří tvrdí, že právě na překladu poezie se odrazí osobnost překladatele” (p. 8).

“Překladatelská činnost totiž nejsou pouze překladatelé, ale také předlohy originálů, myšlenka a význam knih a samotných autorů” (p. 9).

“Nakonec slovo si zaslouží i výbor, nebo v případě poezie vhodnější synonymum antologie. Byť představuje trochu jiný druh překladu, já si myslím, že i ten je vhodné zmínit” (p. 21).

“Všichni jmenovaní překladatelé se různě zasadili o překlad částí Božské komedie. Při listování různými výtisky jsem si nemohla nevšimnout patrných nepodstatných, ale i vážnějších rozdílů. Většinou jde o mikroskopické opravy interpunkce či slovosledu” (p. 27).

“Mikeš přeložil Božskou komedii hned několikrát, a to především její stěžejní část, *Peklo*” (p. 52):
její stěžejní část?

“Na překladu *Dějin ošklivosti* je zajímavé, že kromě překladatelů podílejících se na jednotlivých kapitolách jsou v knize obsaženy také jiné překlady. V jednotlivých kapitolách jsou totiž zahrnuty ukázky, které byly přeložené jiným překladatelem v jiných publikacích, a není jich málo. V podstatě by se dalo říci, že jsou mezi nimi zastoupeni všichni překladatelé uvedení v mé práci” (p. 80): mi sembra che questa considerazione quasi stupita dichiari l'incompetenza in materia di traduzione. Alla candidata tuttavia non erano richieste conoscenze approfondite: ritengo che spesso sarebbe bastata un po' più di prudenza nell'avventurarsi in territori sconosciuti.

Molte carenze potrebbero pure essere considerate in sé veniali, se non si proiettassero su questo sfondo traballante, che getta ombre sull'intero lavoro.

Non indugerò di nuovo sulla suddivisione cronologica della parte teorica. Peraltro la scelta di basarsi sul Levý è certo condivisibile, ma la motivazione è bizzarra: “nejvíce se mi líbily pasáže z knihy Jiřího Levého, proto je vlastně jediným zdrojem” (p. 8).

Trattandosi però di una tesi sostanzialmente compilativa (o almeno a questo punto sarebbe stato auspicabile), in cui la ricerca e la riproposizione di dati bibliografici dovrebbe essere fondamentale e accurata, vorrei sottolineare alcuni errori che suggeriscono una scarsa capacità di utilizzare gli strumenti e le fonti a disposizione.

I titoli di numerose opere sono citati in lingue e modi ibridi (latino e italiano non si distinguono, per esempio).

La Mostra del Cinema di Venezia, ovvero il *Benátský filmový festival*, diventa la *výstava kinematografie v Benátkách* (p.45).

La raccolta *Vita d'un uomo* di Ungaretti è prima annoverata tra le traduzioni di prosa (a p. 69, insieme a quelle definite poco sopra “Méně významné”) e poi tra quelle di poesia (a p. 77, dove è prudentemente definita *knihá*).

Le informazioni sulla traduzione di Pelán degli *Amori* di Carlo Dossi non sono state chiarite (cfr. pp. 29 e 77).

Dubito fortemente che il volume che traduce il *Dialogo di un venditore di almanacchi e di un passeggiere* di Leopardi sia una raccolta di poesie (p. 30).

Le righe dedicate alle traduzioni delle novelle di Matteo Bandello sono confuse (cfr. p. 48).

Mancano o sono imprecisi alcuni dati facilmente verificabili online:

“PETRARCA, Francesco

Výbor z lyriky *Vzývání* vyšel v roce 1944 a 1945 v nakladatelství Jaroslav Podroužek v Praze. První vydání přeložil Eisner pod pseudonymem Emil Janovský, druhé jsem nenašla v Praze, pouze ho udává souborný katalog Národní knihovny. Evidentně jde o stejný výtisk překladu, dotisk” (p. 40).

Il catalogo del Klementinum precisa: “Správné vnočení v tiráži”, ovvero 1944.

“DE MICHELI, Mario. *Le avanguardie artistiche del Novecento*. 1959.

Umělecké avantgardy dvacátého století vydalo Státní nakladatelství krásné literatury a umění v roce 1959 a 1964. Součástí knihy je doslov, jehož autorem je Miroslav Mlíčko. Obě tato vydání jsou v katalogu [quale?] označena jako „první vydání“ (p. 53). L’originale è del 1959, mentre la traduzione è del 1964.

“GADDA, Piero. *Mozzo*. Milano, 1945.

Román mohl být napsán mezi léty 1924 – 1945, nepodařilo se mi bohužel vyhledat první vydání originálu, proto uvádím alespoň to z Milána. V českém překladu vyšel *Plavčík* nákladem Leopolda Mazáče v roce 1932” (p. 46).

L’editore Ceschina lo pubblica nel 1930, ma sorprende soprattutto l’ipotesi di datazione della candidata.

Continuano a venire attribuite a Dante frasi ambigue, che rimandano a note confuse:

“Poznámka k překladu, napsaná samotným Alighierim” (p. 42)?

Persiste la misteriosa associazione del nome di Umberto Eco alla raccolta *Navštívení krásy: Italská renesanční lyrika*:

“ECO, Umberto

Navštívení krásy: Italská renesanční lyrika. Nejprve vyšel výbor, který uspořádal Jaroslav Pokorný a Jan Vladislav roce 1954. Přeložili jej společně Ivo Fleischmann, Emanuel Frynta, František Halas, Jaroslav Pokorný a Jan Vladislav. Předmluva „Italská renesance“ a poznámky napsal Jaroslav Pokorný. Jedná se o první vydání výboru. Následuje 1. vydání knihy v roce 1954 v nakladatelství SNKLHU, které má na svědomí I druhé a třetí vydání v letech 1955 a 1956” (p. 66).

Prima si legge invece: “Knihu uvádím především proto, že na jejím sestavování se podíleli osobnosti překladatelské scény 20. stol. Jan Vladislav, Vladimír Mikeš, Zdeněk Frýbort, ale také představitel mladší generace Jiří Pelán” (p. 22).

Mi piacerebbe capire a quale edizione citata ha collaborato Pelán, nato nel 1950.

Infine rimango nell’ambito del lavoro di Pelán per evidenziare dei passaggi che mi sembrano particolarmente indicativi, sia dal punto di vista teorico che da quello pratico, delle competenze di base. Mi riferisco ai passaggi dedicati alla traduzione in italiano di Hrabal.

“Zvláštní situaci představuje proces opačný a to převod do italského jazyka. Takovým případem je například Pelánovo převod Hrabalovy tvorby, v knize *Opere scelte*” (p. 21).

“Po bok italské literatury se postavil knihou vybraných děl Bohumila Hrabala, která přeložil do italštiny” (p. 74).

L’autrice della tesi racconta del volume uscito nella collana I Meridiani Mondadori, da lei citato così:

“HRABAL, Bohumil. *Opere scelte: progetto editoriale e prefazione di Sergio Corduas; saggio introduttivo di Jiří Pelán; a cura di Sergio Corduas e Annalisa Cosentino*. Milano: Mondadori, 2003 a 2004” (p. 78).

La candidata sostiene che Pelán ha tradotto tutta l'opera di Hrabal in italiano su commissione della Mondadori? Da cosa deduce il nome del traduttore? Ha esaminato materialmente il libro? Non ce n'è bisogno, del resto.

Altri luoghi del testo sono meno importanti, ma attirano comunque l'attenzione (alcuni fraintendimenti sembrerebbero derivare da un'errata traduzione delle informazioni fornite da wikipedia.it).

“V této souvislosti bych zmínila jména italských filologů Arnoldo Foà, Nando Gazzolo či Benedetta Valanzano, kteří se na úpravách a transkripci podíleli” (p. 23): nessuno di questi mi risulta essere un filologo; Benedetta Valanzano, per esempio, è un'attrice trentenne non laureata.

La *Gerusalemme liberata*, infine, “Poprvé byla vydaná v roce 1575, nicméně bez uvedení autora, následně v roce 1580 s titulem Goffredo. Tato edice avšak obsahovala mnoho chyb a kromě toho nebyla ani kompletní, protože zahrnovala pouze 14 zpěvů. Roku 1581 byla vydána již ve své plné verzi a s uvedením autora” (p. 58). Su wikipedia.it, alla voce *Gerusalemme liberata*, si legge: “La *Gerusalemme liberata* vera e propria, completata dall'autore nel 1575, fu pubblicata a Venezia senza l'autorizzazione del poeta nell'estate del 1580 da Celio Malespini con il titolo di *Goffredo*, presso l'editore Cavalcalupo. L'edizione presentava molti errori e soltanto quattordici canti. [...] Pochi mesi dopo, il 24 giugno 1581, usciva a Ferrara la prima edizione autorizzata dal Tasso”.

Conclusioni: Volendo dare un grande peso al lavoro di revisione cui la tesi è stata sottoposta e alla quantità di informazioni riportate, la valuto **dobrá**, riservandomi però di chiedere all'autrice alcuni fondamentali chiarimenti in sede di discussione.

Blažejov, 5.6.2014

.....
Podpis oponentky